

Nro. 9.

**A FELS. R. TSASZARNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMEBŐL.**

*Költ Bétsben Kedden Juliusnak 30-ik napján,
1799-ik esztendőben.*

B é t s.

Tegnap előtt este egy Anglus hajós kapitány érkezett ide Kurir fővel, a' ki által azt az igen kellemetes hirt közli *Nelson* Anglus Admiralis a' Cs. Kir. udvarral, hogy a' Nápolyi Kir. Ármádia, *Cardinalis Ruffo* vezérlése alatt Juniusnak vége felé Nápoly váráfába bé ment, 's azt minden erősségeivel együtt el foglalta. Önön maga a' Királyi familia Junius 28-ik napján várattatott oda. — A' vérasnak meg hódoltatásában nagy segítségére voltak *Ruffo* *Cardinalis*-nak azon varas kikötő helye előtt dárab ideig állkodott, 's végre abba bé is ment egyesült Anglus Nápolyi hadakozó hajók.

A' *Florenziában* lévő Anglus követtel *Windham* Urral is közlőtte *Nelson* Admiralis ezen örvendetes történetet, és azt is, hogy a' Nápolyi patriotáknak hitetlen vezérjek *Caracciolo* több ex Nemes haza árulokkal együtt, a' *Minerva* nevű Nápolyi fregaton, mellynek Kavalier *Thurn* a' kormányozója, minden törvény nélkül fel akasztatott. — Illyen jutalmok izokott a' hűség-telen haza árulóknak lenni.

Az a' kellemetes hír is nem kis örömet gerjesztett a' Cs. Királyi udvarban, hogy már az egész Toskánai nagy herczegségből ki üzentettek a' Francziák, még pedig nem annyira a' Cs. K. hadi seregek, mint inkább az ellenek fel támadt föld népe által. Az egész nagy herczegségnek le irhatatlan az öröme ezen óhajtott történeten, 's minden lakos szive szerént kívánnya, hogy a' Nagy herczegi familia minél előbb oda vilssa mehessen.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tegnap este egy Kurir érkezett ide *Alessandriából*, azzal az örvendetes hirrel, hogy annak erőllégét a' mi gyözedelmes seregeink capitulatio mellett által vették. Erről bővebb tudósítást fogunk másszor Erd. Olvasóinkal közleni.

Hadi Történetek.

I. Olasz Országban.

Alessandria della Paglia, tulajdonképen nem a' *Pedemontiumi*, hanem a' *Mediolanumi* herczegséghez tartozott, és a' Spanyol Országgi luc cellio miatt támadt háború után, 1719-ik eizendőben adattatott *Károly Emmanuel Victor* Szarbaudiai herczegnek, a' ki ugyan akkor Szárdinai királysága emeltetvén, azon várost, mint a' *Tanaro* folyó viz mellett fekvő igen alkalma-

tos helyet meg erősítette, 's olly állapotba helyhezette, hogy akármely ellenség is nem könnyen juthat annak birasara. Minekutánna a' Francia republikanusai armádia ennekelőtte harmadfél elztendővel Olasz Országnek felső részét el borította, és a' Pedemontiumi herczegségbe is be rontott volna, annak fő vezérje a' híres *Bonaparte* olly fel tételek mellett kötött a' moltan élő és uralkodó Fels. Szárdinai királlyal *Károly Emmanuel Ferdinandal* békelleget, hogy a' Fels. Auszriai Hazzal leendő békelleg idejéig, mind abba, mind a' több Pedemontiumi erőllégekbe Francia örizetek tétetődjenek. Ez ugyan meg történt, de még is nemtsak vissza nem adták a' Francziák a' Fels. Szárdinai Királynak azon erőllégeket, sőt a' mint friss emlékezetünkben vagyon, különbkülönbféle szinek alatt az egész herczegségnek birtokától meg-folztottak, 's a' Szárdinai szigetbe küldötték ő Felségét.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ennek az *Alessandriai* erőllégnek Cs. K. seregek által való és még most is tartó ostromlatásáról azt írja lovas fő vezér *Melas* 17-ik Juliusban költ, és a' Fels. udvari hadi Cancellariához intezett tudositásában, hogy a' várban lévő ellenség, az előtt való napon, a' mi második páralella lántzainkra, a' kazamatákból erőllen lövöldöztett, és egy kevellé hátraltatta is de egészlen meg nem akadályoztathatta a' mi ostromló seregeinket, úgy annyira, hogy *Julius* 17-ikén már a' vár előtt való mezőségig vonattak a' fáncozok. Nékünk 24 óra alatt egy emberünknel több agyon nem lövetett, 's hétnél több lebbe nem esett, a' kik közt vagyon Gróf *Fusco* granatéros Kapitány a' *Wouwremans* battalionjától.

Továbba azt is jelenti a' fent nevezett lovas fő vezér, hogy a' mi ostromló batteriaink még

most is derekafán tűzelnek azon erőffégre, és hogy néhány apró munitionális tárákon kívül, egy szenés magazinot is meg gyujtottak, a' melly hogy ha tovább is ily szereztséllen fog folytatódni, nem sokára kéntelen leszen az ellenség azon várat győzedelmes feregeinknek által adni.

Ezen officialis tudositáson kívül, más magános, de hiteles híreket is közölhetünk Erd. Olvasóinkkal. Az első ebből áll, hogy ezen folyó hónapnak 7-ikét meg előzött éjjel 206 bátor szivű vitézeink válalkoztak ki ostromló feregeink közzül, a' kik nagy tsendefféggel ki menvén tábor helyekről, az első Francia strázsát le vágták, a' többit, a' kik mindnyájan aluttak, bajonettaikkal által szurdalták; hasonlóképen bántak a' második vigyázaton állott strázsákkal; ezt mivelték a' harmad rendbeliekkel is, és ha számosabban voltak, 's lojtorjákat is vittek volna magokkal, a' városban lévő Fr. katona őrizet is el nyomhatták volna. Végtére ezek is fel ébredvén álmaikból erőssen ágyuztak a' mi 200 vitézeinkre, de már akkor ők is vissza huzták magokat, 's 19. Francziát ejtettek fogságra, e' mellett két malmot gyujtottak meg, a' melly nem kevés kárára szolgál a' benn lévő Francia őrizetnek.

A' második történetet ekként adja elő egy jó barátunk által velünk közlött levél: *Julius* 12-ik napján egy Cs. Kir. pattantyus monturba öltözött, és mellyen arany érdem pénzt viselő Frantzia katona imitt amott még fordulván ostromló feregeink táborában, az általunk készitetett lánczokat, batteriákat, 's több esféle készületeket meg nézegetett, végre a' külső vigyázatokon által menvén, és semmi gyanuságot nem támasztván katonáinkban, midőn mintegy egy puska lö-

vésre lett volna külső sirázsáinktól, akkor megfutamodott, 's a' palizádákhoz érkezvén a' Francziák által bé vétetődött. Ekkor vették észre a' mi külső sirázsaink, hogy a' bárány köntösbe ravalz róka volt fel öközve.

A' *Mantuai* várnak ostromoltatásáról olly jelentést tett B. Kray hadi Tárnok mester *Julius* 19-ikén, hogy már a' második parallella sántz is munkába vetetődött, és hogy már kélzen vagynak egynéhány battériák is. — Az ellenség ugyan szünelenül ágyúz sánczásainkra, es többire bombákkal és gránátokkal, de még is kevés kárt tehet munkásainkban, ugy hogy 24 óra el forgása alatt 4 emberüknél többet agyon nem löhetek, 's hétnél többet sebbe nem ejthettek.

Az Olasz Országi levelek szerint *Constantin* Orosz nagy herczeg, Gr. *Suwarow* Orosz Feldmarsal, és *Melas*, *Lichtenstein*, *Mitrowszky*, *Ladov*, és *Bellgarde* Cs. K. Generálisok *Alessandrián* vagynak a' vár ostromlására tétetett késkületeket az utolsó General igazgatja. Azon 14 vitézi ordókat, a' mellyeket a' Fels. Orosz Császár Gr. *Suwarownak* küldött, e' folyó hólnapnak 2-ikán osztotta ki a' nevezett Feldmarsal azoknak az Orosz tiszteknek, a' kik a' Francziákkal való ütközetekben magokat meg különböztették; azután az oda való fő templomban *Te Deum laudamus* tartatott a' *Piacenza* mellett nyert hármas győzedeleennek meg halalására; délben az egész ott lévő Generalitás meg vendégettetett, a' melly alkalmatossággal sok jó pohár bór üressitetett ki az ölzve szövetkezett fejedelmi udvaroknak egességeként sürü ágyú ropogások alatt. — Estve concert, bál és teatrum volt. Itten, Gr. *Suwarownak*, *Melas* és *Rosenberg* Generálisoknak neveik által láttzó tűzben tündöklöttek. Gr. *Suwarow* önnön maga is jelen volt a' teatrum-

ban. — *Melas* fő lovas Generalis 200 olly lajtorjákat készitet nagy fietséggel, a' mellyeken a' várnak külső báffyaira az ostromló katonák fel hághassanak. — *Turinból* is fok illy lajtorjék várattatnak *Alessandria* alá. — A' Cs. Királyi és Orosz seregek *St. Giulano* és *Novi* közt táboroznak.

A' fent említett *Te Deum* laudamus tartásának alkalmatosságával igen nagy buzgoságot mutatott az ősz héros *Suwarow*, és noha párnákat akartak térdei alá tenni, ő mindazáltal a' tsupa kövön térdepelt, és ottan ottan a' földig borúlt ábrázatjával. — Midőn az oda való püspök különös áldást adott volna reája, 's imadkozott volna érette, annyira meg indult ez a' másként kemény szivü katona, hogy sürü könnyük folytak le szemeiből. — Ekkor mutatta magát inneplő forma ruhájában leg elsőben, a' melly 9. vitézi ordóval, és a' Fels. Császár és Király brilliantos képével vala fel ékesítettve. — Ő minden tetteiben valóságos originalis embernek mutattya magát, sohol semmi kvártélyán meg nem szenvedé a' tükröt, 's maga meg vallya, hogy 40 éftendőtől fogva magát soha sem látta — sem orát, sem pénzt soha sem hord magánál.

Turinból, a' mint onnan iratik, számos hadi tisztek utaztak *Aostíba*, Szabaudia *Aostiai* herczegségnek fő városába, azon 12000 főből álló *Austriai* és Orosz hadi seregekhez, a' mellyek azon herczegségen, és a' Sz. Bernárd hegyén keresztül *Geneva* felé marfiroznak a' *Károly* fő herczeg *Helvetziai* hadi operatióinak elő menetele sitésére. (a) — A' *Pedemontziumi* ármadi-

(a) A' Sz. *Bernard* hegye azon magas és irtódzató nagy hegy, a' mellyen a' *Wallisiából*

ának helyre allítására nagy áldozatokat tesznek a' lakosok, és a' mi aranyok 's ezüstsíjök volt, azokat magok önként és jó kedvel által adták a' Kórmányszéknek. — A' szerzetes Rendeket is annyira meg lelkesítette a' hazai szeretet, hogy minden klástromjaikban, 's templomjaikban találtott arany 's ezüst edényeket a' Status szükségének ki potolására ajánlották.

Egy *Julius* 13-ik napján költ *Páviai* magános levél illyetén történetet ad elő: „Tegnap, ugymond, az az, *Julius* 12-ikén az *Aleffandriai* várbán lévő *Francia* Commendans, *General Gordan*, tseresnyét és fejer kenyeret kéretett *Gr. Suwarow* Feldmarsaltól, a' ki leg ottan küldött is néki tseresnyét azzal a' biztatással, hogy harmad nap múlva frissen sült kenyerral is főgna néki szolgálni. Bé is tellyesítette igiretét, mivel *Julius* 14 ikén 170 ágyúval fogatott az *Aleffandriai* várnak ostromlásához.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Moreau Fr. fő vezér *Gr. Suwarow* Feldmarsálhoz küldött levelében azon panaszolkodott, hogy az *Auftriai* és *Orosz* hadi nép, még a' hadi fogságba esett *Francia* katonákat is le vagdallyák, a' melly dolog egy átallyában ellenkezik a' Nemzeti és hadi törvényekkel. Erre akként válaszolt *Gr. Suwarow*, hogy az tsak egyszerű, és akkor is nem ok nélkül történt meg, mivel egy *Francia* Corpus fogságba esvén, 's fegyverét le rakván, abban a' izempillantásban,

Olafz Országba vivő út keresztül megven, és harmad nap alatt is allig lehet a' tetejére fel mászni. Ezen a' tetőn vagyon a' *Sz. Bernard* gazdag abbatiája, a' mellyben minden utazóknak harmadnapig ingyen szállás, étel, és ital szokott adattatni.

a' mellyben az Auszriai és Orosz katonák őket elvezetni akarták volna, ismét fegyvereikhez nyúltak, 's amazokra tüzet adtak, következéskepen a' mit magok kerellek azt meg is találták.

Gr. Klenau Cs. Kir. Generál már benne vagyon Florentziában, a' honnan nyakra főre kifutottak az ott lévő Fr. katonák, mihelyt halottak a' Cs. K. hadi népnek oda való közelgetését. Valami t a' *Pedemontiumi* ügy a' Toskánai herczegségekben sok kárt tett nekik az ellenek meg busúit föld népe.

II. Helvétziában.

Itten még most is olly tsendéflégben vannak a' két egymás ellen hadakozó armadiák mint ennekötte két 's három héttel voltak. — *Majjena* fő vezér segítséget vár Francia Országból, ment is már valami hozzá, de az sokkal kevesebb, mint sem a maga seregeivel a' Cs. K. győzedelmesei Cármodia ellen meg állhatna. E' mellett igen nagy izükséget szenved armadiája Helvétziaiak minden eleségiöl ki üresítetett napnyugoti tartományaiban. — A' *Schwiczi Canton* ből és a' *Zugi Canton* nak egy részéből egészen ki üresettek a' Francziák, és most a' *Zugi* tó, és a' felső *Albis* közt tanyáznak. Hogyha innen is ki küszöböltetnének, lehetetlen volna nekik az *Albis* hegyeken meg maradni. Mennyi Izámmal légyenek még mellettek a' Helvétusok, biz onyoffan nem tudhatni, a' töllök hozzánk által szökött katonák azt beszélik, hogy allig lehet azoknak a' számát 1000 emberre tenni. Mások ismét azt mondják, hogy a' most *Bernában* lévő Helvétziai Directorium a' még a' áttok lévő *Canton* bában, nevezetessen a' *Rernaiban*, *Zürichiben*, *Solothurniban*, *Basileaiban*, *Freyburgiban*, és a' *Luzerniben* minden fegyvert fogható férfit

fegyverbe akar öltöztetni. De ezt nem egy könnyen viheti végbe, nemcsak azért, mivel a szükséges fegyver nélkül szükölködnek, hanem leg inkább azért, mivel igen kevés hajlandóságot mutat az ifjuság a Cs. K. armada ellen való hadakozásra, úgy annyira, hogy még azok közül is, a kik leg hivebbeknek tartattak a Francziákhoz, százanként szökösnek hozzánk által. —

A Zürichi Cantonban lakó föld népe, a hol tudniillik *Massena* fő vezér hadi szállása vagyon, leg nagyobb patriotizmust mutat az új democratica constitutzióhoz, *Bernában* nagyobb színnel vagynak az aristocraták a democratáknál, és még többen is vólnának, ha az ott lévő Helvétziai Directorium és a Francziák sujtoló vesszejektől nem félnének. — A *Basileai* Cantonbeliek szüntelen antikálnak, és a merre fúj a szél arra fordítják köpönyegjeiket. — Ezeknek nyomdokaikat követik a *Solothurni* és *Freyburgi* Cantonbeliek, hanem belsőképen ők is a régi alkotmányhoz ragaszkodnak.

A *Károly Kir.* fő herceg hadi fő szállásán ki adattatni szokott politica és hadi dolgokat magokban foglaló újság levelek ekként adják elő néhány Helvétziai Cantonoknak jelenvaló állapotját: „A *Glarus* Cantonbeliek, ugymond, egészen a Cs. K. seregekhez tsatolták magokat, világossan hadakoznak a Francziák ellen, és az ő hadi vezérjek *Zvikli*, a *Brunnen* mellett történt tsata után regularis jelentést küldött annak mivóltáról a Glarusi Tanátshoz. — Ez a Canton az előbbi igazgatás formájának vissza állítására után, világossan vissza hivatta azokat, a kik azon Cantonbeliek közül vagy a Helvétziai törvénytevő Tanátsnál, vagy másutt közönséges hivatalt viselnek. — A *Schviczi* Cantonbeliek még ezt nem mivelhették, még most is a Francziák birtokokban lévén hazájoknak egy része,

azonban' ők is az előbbi alkotmányt állították fel magok közt. — A' *Sargansi* Præfectura, a' melly vóltaképen nem magától függő, hanem a' 8. Helvécziái Cantonok birtokában lévő tartomány, 2, deputatust küldvén Károly Kir. fő herceghez, két kompánia katonaságot ajánlott a' Cs. Kir. ármadia segítségére, egyszersmind arról is hivatalbeli jelentést tett, hogy az a' lakosoknak közönséges meg egyezéséből vissza akarja az előbbi alkotmányt állítani. — A' *Thurgoviai* Præfecturában, és a' *St. Galleni* Apéturságban, mind a' polgári, mind a' törvényes dolgokra nézve mindenek az előbbi formába öntettek, és azok, a' kik rész szerént a' Francziák, rész szerént a' Helvécziái Directorium által örökségeiktől meg fosztattak, ismét bé léptek azoknak birtokába. —

A' *Constantziai* püspökségben, és a' *Schafhausen* Cantonban, sőt magában *Schafhausen* városában is meg fordultak a' dolgok, és ebben, *Julius* 14-ik napján, azon mód szerént állítatott fel a' provisoria kormány Izék, a' mint a' régi *Constitutio* ez előtt 400 ezteendővel elejekbe írta. A' társaságok és czéhek képviselőket választván magok közzül, a' Tanáts házba küldötték őket olly véggel, hogy a' Kormány Izéknek és egyéb hivataloknak folytatására alkalmas és jó hazafi polgárokat válasszanak.

Önnön magok a' Helvécziában táborozó Francziák azt beszélik, hogy csak addig nyugosznak a' Cs. Kir. gyözedelmes seregeknek fegyvereik, míg azon 35000 főből álló Orosz ármadia oda érkezik, és a' mély négy colonnében, erős lépésekkel marsirozik a' Rénus felé. — Ennek az ármadiának első colonnéja, a' melly az Urali Kozákokból, 2, dragonyos regimentből, és sok muskatérosokból és granatérosokból állott, *Julius* 12-ik napján marsirozott *Prágán* keresztül. — Az oda való Publicumnak figyelemességét egész-

len magára vonta ezen Orosz colonne, és a' ki-
nek csak ép keze laba vólt, ki ment annak szem-
lelésére. — Az *Asiai Urali Koszok* mentek leg-
elől, a' kiknek martialis tekintetek, göndör ha-
jók és szakállók; de leg kiváltképen szép fegyverek
tiszteletet és félelmet gerjesztettek a' nézőkben.
Lovaik aprók, könnyűk, és olly gyors futók mint
a' szarvas. — Magok szep növésű, barna, és
erős izmos emberek, sokaknak közülök a' melye
közepéig ér a' szakállá, köntösök egy bőv 's
bokáig erő nadrágból, különbkülönb színű felső
rövid ujas dolmányból, és rövid szárú saruból áll;
dolmányokat széles övvel szorittyák magokhoz.
Görbe kard függ oldalokon, flintájokat egy villa-
forma eszközre teszik, 's ritkán hibázzák
el a' lövést, 's. a. t. A' *Kozákokat* 2, dragonyos
regement követte, a' mellynek tagjai sok érdem
pénzel tündöklöttek. Utól a' muskatirosok és
granatirosok marfiroztak. Az utolsóbbaknak
egy réf hosszaságú a' bajonettájok. Sok grana-
tírosnak 2. 3. lőt négy érdem pénz is függött
a' mellyén. — A' Generalitás gazdagon meg ven-
déglette a' Prágai Ersek; a' gyalogság a' váras-
ban magában, a' lovasság pedig a' szomszéd fa-
lukban szállítottak kvártélyba.

Francia Respublika.

Soha sem vólt a' Francia nemzet nagyobb-
vezedelemben mint most vagyon, annak akár
belső akár külső környülállásait tekintsük. —
Belsőképen egészlen meg vagyon a' közönséges
tsendesség és bátorság háborittatva, és a' min-
dennapi szomorú történetek miatt a' fiú az at-
tyának, ez a' fiának, feleségének, rokonjának,
szomszédjának, és a' vele egy kenyeret és sőt
évdnek sem hiszen. A' *Wendéisták*, a' *Chouan-
sok* és *Royalisták* ujabb mozdulásban lenni tapaszta-
latnak, mindenütt rablanak, pusztitnak, és a' hóf

Szerit tehetik, meg öldösik a' patriotákat, 's ezeknek színek alatt, gyakorta a' leg ártatlanabb embereket is. — A' constitutióval, a' kormány-nyal, és a' dolgoknak mostani folyamataival meg nem elégedök, várasenként, falunként jár-
kálnak, és igyekeznek másokat is fel ingerleni az előjárók ellen. — A' tsalárd, és a' nemzet véres verejtéken hizni kívánó tisztviselők miatt, ujjabb ujjabb tereh rakattatik a' nemzet vállaira, melly természetesen béketelenséget okoz az embereknek, semmi jó ki menetelét nem látván a' mostani revoluzciónak, a' melly 10 esztendőktől fogva egynéhány millió embert temetett a' föld alá; a' minden vég nélkül tett költségeknek pedig allig lehet a' Izámat is ki mondani, mellynek nagyobb részét azok lopdosták és tékozolták el, a' kik a' Respublika ingadozó hajójának kormányán ültek, mint p. o. a' leg közelebb hivatallyokból le hányatott Ex-Directorok, és ezeknek czimboras társaik, a' kik fölül azt beszélik a' Párisi közönséges levelek, hogy ők *Hamburgon* és *Bremán* keresztül 300. millió livernél többet küldöttek a' *Londoni* bankóba.

Franzcia Országának tsak nem minden sze-
geletiből esedező levelek küldettettek a' Fő Kormányfűekhez; az eránt, hogy ezen tolvaj és haza áruló Ex-Directorok, miniszterek, sőt még azok a' Generalisok is, a' kik velük egyet értvén meg lábolhatatlan veszedelembé ejtették a' Fr. nemzetet, példásképen büntetődjenek meg. — E' mellett sok apró könyvetskék repdesnek a' Publicumban, a' mellyekben otsmany szinckel fesslettettek le *Reubel*, *Merlin* és *Larveille*-re Ex-Directorok. — *Reubel*, a' ki eleve érvén a' lafran illatot, nemzeti képviselőnek választotta magát, ilyenképen szollott a' 200 Tanatsának *iz-ik Juliusi* gyűlésében: „Sok hamis írások forognak, ugymond, a' Publicum kezében én ellenem, és volt Collegaim ellen, holott mi

híven és igazán szolgáltunk a' hazának. Tékozással vádolnak bennünket, holott mi egész erőnket annak meg akadályoztatására fordítottuk, hogyha *Rapinat* kötelességet nem mívelte, lakolylyon érte, de a' törvény ízerént, és nem az irigy embereknek hamis vádolásokra. — Azt mondják, hogy mi kész akartva veztettük el *Bonapartét* 's vele együtt a' Respublikának leg jobb Generálisait? Nem a' most élő, hanem a' következő nemzetségek tehetnek ezen expeditióról itilletet, ő maga tñálta azon planumot, és ki ne engedett volna egy olly heros enthusiasmusának, a' ki előtt minden nehézségek el tűntek? Kivánnám, hogy vádolóink ültetnének a' kormányszékbe, majd önnön magok tapasztalnák, melly nehéz legyen ott jót mívelni, és a' rosszat el távoztatni. — Mi kétségbe nem estünk a' Respublikának boldogsága felől akkor, midőn a' Directorságba léptünk, és sem fegyvere, sem elesege, sem pénze nem vólt az armadiának, a' midőn a' *Wendeisták* és *Chouansok* pulztitották az Országot. — Bár legynak mi a' 18-ik *Fructidornak*, a' melly a' *Royalismusnak* diadalmát meg akadályoztatta, engesztelő áldozatjaiva. — Ez a' *St. Jámesi* Cabinetnek a' fő czélja. Nemzeti képviselők! erőfítsétek meg munkaitokat, állasatok magatok közt vissza az egyességetre! az idegen Országi Spionok nagyon vigyáznak reátok, 's ők azok, a' kik a' republikánusok közt támadt villongást allattomban élesztetik s. a. t.

Nemtsak az Ex-Directorok, a' vólt hadi Financziális, és belső dolgokra ügyelő ministerek, hanem a' külső dolgokat igazgató minister *Talleyrand* is vádoltatik a' Respublikához való hűségtelességgel, 's őt is méltónak itili a' *Publicum* a' példás büntetésre. Ő magat, ki adott írásában azzal menti, hogy ő 18 hólnapoktól fogva leg kisebb részt sem vett a' közönséges

dolgoknak folytatásában, mindent maga kívánt a' Directorium művelni, reá lemmit lem bizott; a' Directorium tamadta meg ellenségesrepen Rómát, Nápoly Országot, Pedemontiumot, és Helvetiat, ennek szerző oka pedig Reubel vólt, és ha, ugymond ő továbbba, az Ex-Directoroknak tetteiket jól meg vizsgállyuk, nem tsudálhatjuk, hogy új Coalitio támadt a' Fr. Respublika ellen, és hogy olly kevés barattya, 's annyi ellenségei vagynak a' Franczia Nemzetnek.

* * *

A Glauber tsudállatos Sójáról való Oktatásnak folytatása.

Előre képzeltem, miként okoskodtanak légyen Erd. Olvasóink közzül nem kevesen a' barmoknak Glauber Sójával való orvosoltatásokról. Meg engedjük, ugymondnak ők, hogy ezen Só jó *Præservativum* légyen a' barmoknak nyavalyáktól való még mentetésekre; de hol vennénk mi annyi Glauber Sót, az egész Magyar Orzági materialis boltokban és Apatikákban nem lehetne tsak annyit is találni, a' mennyi a' Ketskeméti pusztákon legelő szarvas marhának és lovaknak elegendő vólna, és ha találtatna is, nem minden gazda ember fizethetné meg annak, mint külső Orzági productumnak, az árrat. Mind a' két ellenvetés igaz, de még lem ollyan, a' melyiket el ne lehetne háritani. A' *Füredi* fanyú viznél lévő Cameralis Orvos Doctor *Oesterreicher József* Ur talalt néhány elztendökkel ennek-előtte a' Magyar Hazának kebeleben egy olly Sót, a' melyet a' Glauber tsudállatos Sójának, nem tsak nem alább vaiónak, sőt némelly r szben, jobnak és hathatosabnak találtak az avval próbát tett Chemicusok és Orvos Doctorok. Ennek a' Sónak: *Sal mirabilis nativus Hungaricus* nevet

adott annak tudós fel találója: Fennek a' Sónak hathatosságát valamint az emberek, úgy a' barmok nyavalyaiknak orvoslásokban, sok izben tapasztalták, és még ma is tapasztalják az ahöz értő emberek. Hogy ez úgy legyen, vagynak arról a' fent nevezett találó Úrnak hiteles bizonyosság levelei. — Néhai *Veza Gábor* Ur, Ő Császári 's Apostoli Kir. Felsege Tanátosfia, a' Tudományokra ügyelő Commiffiónak Referens Assessora, a' Pesti Királyi Univerfitásnál lévő Medicum Collegiumnak Praesesse és Directora, Magyar Országának Proto-Medicussa, azt mondja *Budán* 1794. eszt. Februarius 1-ső napján adott testimoniumában, hogy az *Oesterreicher József* Orvos Doctor Ur által találtatott *Sal mirabilis nativus Hungaricus*, az az, a' Magyar természetű tsudállatos Só, sem külső, sem belső tulajdonságaira, sem annak hasznos voltára nézve nem alább való a' *Glauber tsudállatos* és a' *Károly Fürdője Sójánál* (*Sal Thermarum Carolinarum*) és valamint ezek, úgy a' Titt. *Oesterreicher* Ur Magyar Országi tsudállatos Sója is jó izű, és porrá változik a' szabad levegőn.

A' *Pesti* Királyi Univerfitásban a' Barmokat Orvosló Tudománynak Közönséges Tanítója, Titt. *Tólnay Sándor* Professor Ur, illyetén diáfirettel emlékezik *Pesten* 1797-ik eszt. Majus 20 ik napján köit tanubizonyosság levelében ezen Sóról: „Alabb meg irt praesentibus atteftalom, hogy a' Fels. K. Magyar helytartó Tanátsnak parantsolatjára, itten, a' közönséges Barom állatok lspotáljában a' többi experimentumok közt, azon tsudállatos Magyar Országi Sóval is (*Sal mirabilis nativus Hungaricus*), melyet Doct. *Oesterreicher* Füredi Phylicus Ur fel talált, több izbeli próbákat tettünk, és nyilván is tapasztaltuk, hogy azon folyébb említett tsuda Sónak hivesítő, hashajtó, el oszlató, vért, epét és gyomort tisztító ereje legyen, és hogy az állatoknak külömbfele nya-

valyáiban is, ugymint a' nyálas tüdő-gyulladásban, a' has szorulásban, a' meg romlott vér, és epétől támadott betegségekben, főképen pedig a' lovak roszféle és kóborló-kehés nyavalyájok ellen, nagy hasznú orvosság légyen, és min hogy ezen tudállatos Só Magyar Országí productum, és azt a' többi patikai hasznos sók és szerek közt leg óltóbb árron meg lehet szerezni, azon okból én azt a' Falusi marhás gazdáknak is, addég is, míg én azzal egyéb betegségekben is több próbákat tehetek, azon fellyebb meg nevezett állatok nyavalyáiban, mint hasznos orvosságot különöfenn recommendalom T. S.

Hogy egyebeket, a' mellyek a' Magyar Országí tsudállatos Sónak dísfiretére szolgálhatnának, el-halgassak, utollyára azt említem, hogy a' Fels. Királyi Magyar Helytartó Tanács 1794-ik elztendőben, a' 9063 szám alatt költ circuláris levele által minden Magyar Országí Jurisdictionóknak, kiváltképen való módon javasolta ezt a' Sót, a' mellyel tudniillik mind a' ragadó, mind a' köz nép közt gyakran uralkodni szokott nyavalyáknak orvoslásokban nagy haszonnal élhetnének az Orvos Doctorok, és Chirurgo-sok.

Ennek a' Magy. Országí tsudállatos Sónak latja 1. krajtzáron, fontja pedig 32 krajtzáron árultatik, és fő magazinumja vagyon Pesten Rikl Jósef Kereskedő Urnál, a' Váczi utzában a' veres rák czimerű háznál, és ezen Urnak Debreczeni's Kolosvári báltjaiban. Ezen kívül talál-tatik Miskolczon Leska Antal, Selmetzen Kron Antal; Pofonban Ramaletter Uraknál. — Bétsben a' Péter temploma piacznán a' 604 számú háznál, egy különös bált vagyon, a' mellyben ezen Sónál egyébb semmi sem árultatik.

Miként és minémű nyavalyákban lehetten ezen Magy. Országí tsudállatos Sóval élni, a' jövő alkalmatossággal fogjuk elő adni.

D. D. S.